

На основу члана 114., а у вези са чланом 6. став 1. и чл. 104. став 1. тачка 8. Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, бр. 113/17, 91/2019 и 153/2020), тачке 9. општих одредби, члана 2. став 1, тачка 3.б, члана 14. и члана 34. став 2 IV Директиве (Еу) 2015/849 Европског Парламента и Већа, Националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма, Процене ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење и Процене ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине, усвојене на седници Владе РС дана 30.09.2021. године, Извршни одбор Јавнобележничке коморе Србије на седници одржаној дана 21. фебруара 2022. године, донео је:

СМЕРНИЦЕ ЗА ПРОЦЕНУ РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА КОД ЈАВНИХ БЕЛЕЖНИКА

УВОД

Јавнобележничка комора Србије (у даљем тексту: ЈКС) је овлашћена одредбом члана 114. Закона о спречавању прања новца и финансирању тероризма (у даљем тексту: Закон) да самостално донесе смернице за примену одредаба Закона. Смернице за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма и примену Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма за обвезнике у надлежности ЈКС (у даљем тексту: Смернице) су намењене јединственој примени одредаба Закона код јавних бележника.

Смернице прописују упутства, опште принципе и објашњења обавеза јавних бележника у области спречавања прања новца и финансирања терориста којима јавни бележници подлежу у складу са Законом, којим су одређене радње и мере које предузимају јавни бележници, као и надлежност Управе за спречавање прања новца и надлежност других органа за спровођење одредаба овог закона. Смернице помажу да се боље утврде ризици на нивоу обвезника и дају идеју о одређеним акцијама које је потребно спровести.

Члан 1. Закона прописује да се овим Законом утврђују радње и мере које се предузимају ради спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма.

Члан 4. Закона прописује да су обвезници и јавни бележници када сачињавају или потврђују (солемнизују) исправе у вези са пословима посебно означеним у ставу 2. члана 4. Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

Члан 6. став 1. Закона прописује обавезу обвезника да у складу са Законом, Смерницама и проценом ризика од прања новца и финансирања тероризма израђеном на националном нивоу, изради и редовно ажурира анализу ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Посебне одредбе Закона од члана 57. до члана 62. утврђују посебне обавезе јавних бележника као обвезника Закона, и прописују радње и мере које предузимају јавни бележници а чије извршавање зависи од спровођења општих обавеза које проистичу из члана 5. и 6. Закона, што произилази из чињенице да је за утврђивања елемената основа сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, неопходно применити оне одредбе Закона које садрже основе за утврђење тих елемената и мере које се у тим случајевима морају предузимати. Зато приликом сагледавања обавеза јавних бележника треба имати у виду првенствено смисао и циљ Закона као целине, а потом и разлог да се обавезе јавних бележника уреде у складу са посебним одребама, које су искључиво последица специфичних надлежности јавних бележника у Републици Србији.

Јавни бележник је дужан да податке, информације, документацију прибављену на основу Закона користи само за намене одређене законом.

Члан 104. и 110. Закона прописују, између осталог да Јавнобележничка комора врши надзор над применом овог закона од стране јавних бележника.

Члан 114. Закона прописује да органи надлежни за вршење надзора могу да, самостално или у сарадњи са другим органима, доносе препоруке односно Смернице за примену Закона.

Ове Смернице се објављују на званичној интернет страници Јавнобележничке коморе Србије.

Јавнобележничка комора саставља листу индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, која се објављује на веб сајту Јавнобележничке коморе Србије и Управе за спречавање прања новца, а јавни бележници су дужни да је примењују у сваком конкретном случају.

Јавни бележници као обвезници су дужни да обављање јавнобележничке делатности ускладе са овим Смерницама у року од 30 дана од дана објављивања смерница на интернет страници Јавнобележничке коморе Србије: <http://beleznik.org/index.php/sr/>

Јавни бележник води евиденцију података о странкама и трансакцијама који су достављени Управи на начин прописан Јавнобележничким пословником.

Опште

Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, бр. 113/17, 91/2019 и 153/2020) Република Србија ускладила се са међународним стандардима у области против прања новца и финансирања тероризма које доноси Радна група за финансијску акцију (скраћено ФАТФ, енгл. Financial Action Task Force) и са одговарајућим прописима Европске уније. Уведен је приступ заснован на анализи и процени ризика од прања новца и финансирања тероризма који обвезници врше за сваког клијента и пословни однос.

Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма шири процену ризика и на ниво самог обвезника, и представља основни превентивни закон у области борбе против прања новца и финансирања тероризма.

У циљу даљег унапређења система борбе против прања новца и финансирања тероризма, усвојене су измене и допуне Закона, које су ступиле на снагу 1. јануара 2020. године, а које измене су биле и предмет препорука број 22, 23, 28 и 40. ФАТФ (Радне групе за финансијску акцију - Financial Action Task Force).

Република Србија је јуну месецу 2018. године израдила Националну процену ризика од прања новца и финансирања тероризма, на основу анализа „Процена претњи“ и „Рањивост од финансирања тероризма“ за период од 01.01.2013. до 31.12.2017. године, а 30.09.2021. године на седници Владе РС усвојене су Национална процена ризика од прања новца и финансирања тероризма, Процена ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење и Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине.

Национална процена ризика као сложен процес и документ који је плод анализе представља значајан извор који упућује на правце у које систем треба да усмери своје ресурсе, односно резултати Националне процене ризика пружају корисне информације финансијским и нефинансијским институцијама, пословним организацијама и самосталним професијама, и служе им као подршка у проценама ризика које ће спровести на нивоу институције касније сам обвезник. У националној процени ризика утврђују се претње по систем и његове слабости (рањивост) на основу чега се извлаче закључци у погледу ризика са којима се држава суочава на националном нивоу и на нивоу појединих сектора. Редовно сагледавање ризика представља и међународни стандард, а обавеза спровођења националне процене ризика предвиђена је и Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма. Налази националне процене ризика се узимају у обзир приликом израде националне стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма, а сви учесници у систему су дужни да своје ресурсе опредељују сходно налазима националне процене ризика.

Влада РС је фебруара месеца 2020. године донела нову, трећу по реду, Стратегију за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020-2024. године, која се надовезује на претходне две стратегије и има за циљ да разради систем за борбу против прања новца и финансирања тероризма у Републици Србији ради успешног суочавања са ризицима утврђеним 2018. године у Процени ризика од прања новца и Процени ризика од финансирања тероризма и ради усвајања мера које ће бити у складу са стандардима ФАТФ.

Стратегијом за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020–2024 (у даљем тексту: „Стратегија“), коју је Влада Републике Србије усвојила 13.02.2020. године, предвиђено је да ће се Акциони план за спровођење Стратегије најпре донети за период 2020–2022 (у даљем тексту: „Акциони план“), а да ће се потом ревидирати, након израде и у складу са налазима Националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма која ће се спровести 2021. (у даљем тексту: „Национална процена ризика“)

Циљ Смерница

Смернице нису јединствени и свеобухватни модел, имајући у виду различите обавезе јавних бележника у односу на утврђену надлежност у складу са посебним прописима, већ су пре једно опште упутство које се у свим случајевима мора прилагодити реалности сваког јавног бележника, у складу са његовом праксом и захтевима појединачних правних послова.

Смернице не прописују начин, нити методологију, као ни тачан редослед корака за обвезника како да спроведе интерну процену ризика већ треба да обезбеде хомогеност и једнообразност у захтевима за примену Закона у јавнобележничкој професији.

Истраживања, како домаћа, тако и међународна, само помажу да обвезник боље разуме ризике и дају идеју о одређеним акцијама које је потребно спровести, али јединствено упутство за обвезника не постоји.

У процесу анализе и процене ризика од кључног је значаја да се у целини схвати због чега се уопште догађају прање новца или финансирање тероризма. Најшири одговор на ово питање јесте да се обављају да би се омогућила „легализација“ криминала и тероризам.

Профит је од суштинског значаја за већину криминалних група и криминалци улажу огромне напоре да би пребацили незаконито стечена средства или другу имовину и да би прикрили стварну природу и изворе новчаних средстава којим располажу.

Да би терористи могли да обављају своје операције, да организују нападе или одржавају инфраструктуру својих јединица и ланца деловања, потребна су им новчана средства и потребно је да та новчана средства пренесу између различитих подручја. И за криминалце и за терористе од пресудног је значаја могућност да располажу обртним капиталом.

Битно је са једне стране открити изворе новца, имовину којом располажу, а затим сагледати последице деловања криминалних група и терориста, оценити одређене ризичне ситуације како би се у будућности покушало да се благовремено и правовремено одговори на ове ризике, да се они ако не спрече, онда бар умање.

Циљ Смерница јесте да дефинише основе и/или претпоставке на основу којих би требало да се спроводи општа процена ризика од прања новца и финансирања тероризма у односу на пословање јавних бележника, као и начин спровођења процене/анализе ризика на појединачном случају – тј. на нивоу лица са којим се успоставља пословни однос (клијент, сарадник, уговорна страна и др).

Исто тако, степен изложености ризику, надлежност јавног бележника, различите могућности за увођење новчаних средстава у правни систем у складу са праксом која се спроводи, најризичнији сектори према Националној процени ризика (сектор некретнина), територија на којој постоји већи ризик за могуће злоупотребе система, указује да и ризик јавних бележника у погледу борбе против прања новца и финансирања терориста може бити врло различит. Што је већи ризик, то треба да постоји виши ниво свести међу јавним бележницима и да они имају јаче контролне механизме и мере превенције како би примењивали делотворну превенцију.

ФАТФ Препоруке

Године 1989., створено је међувладино тело за спречавање прања новца и финансирања тероризма познато као: Financial Action Task Force (Радна група за финансијско деловање) (у даљем тексту: ФАТФ) да би координирало напорима око спречавања прања новца и у међународном финансијском систему и у националним финансијским системима субјеката чланица.

Главни крајњи циљ тела ФАТФ јесте разрада и промовисање практичних политика за борбу против прања новца и финансирања терориста. То је тело које поставља и надзире међународне стандарде за прописе против прања новца и финансирања терориста.

ФАТФ је прво издао свеобухватни план, познат као Четрдесет препорука, за борбу против прања новца, намењен да представља основни оквир за напоре око борбе Против прања новца (ППН), примену мера за борбу Против финансирања терориста (ПФТ) и који је намењен за универзалну примену. У својој ревизији тих Препорука 2003. године, ФАТФ је тражио подршку од такозваних ‘заштитника’ за борбу против прања новца и финансирања терориста, те је као обвезнике укључио нефинансијска пословања и професије, између осталих и јавне бележнике.

У својој препоруци број 1 ФАТФ је препознао да приступ у борби против прања новца и финансирања тероризма који је заснован на анализи и процени ризика представља делотворан начин за борбу против тих штетних појава.

Обавеза израде процене ризика на више нивоа

За ФАТФ препоруке кључан је приступ заснован на процени ризика, нарочито када се ради о Препоруци број 1, али је овај приступ присутан и у многим другим препорукама и од суштинског је значаја за примену и осталих препорука (на пример и препоруке број 10, 26, 28 и друге су посредно везане за ово питање).

Сходно Препоруци број 1 држава треба да идентификује, процени и схвати ризике с којима се суочава на плану прања новца и финансирања тероризма и треба да предузме кораке, укључујући као један од корака и одређивање органа или механизма који ће координисати мере за процену ризика, и да определи ресурсе у циљу делотворног смањења тих ризика.

Веома битан аспект Препоруке број 1 ФАТФ односи се на начин поступања обвезника, односно у којој мери је држава интегрисала резултате процене ризика кроз прописе, а како би се обезбедило од стране свих институција да систем „користи“ процену, односно да ће се ресурси алоцирати на тај начин да се више ресурса посвети високоризичним областима, у односу на оне које су препознате као области нижег ризика и на који начин свака од група обвезника приступа истим.

У Препоруци 22. ФАТФ наводи се да ће јавни бележници подлегати обавезама (а) испитивања свих релевантних фактора (“due diligence”) корисника услуга, (б) вођења евиденције, (ц) идентификације Политички изложених особа, (д) примене мера интерне контроле и (е) извештавања о сумњивим трансакцијама.

Ове обавезе треба да се реализују применом приступа заснованог на ризицима. Ово значи да јавни бележници морају да идентификују, процене и разумеју своје ризике од прања новца и финансирања терориста и да развију своје практичне политике и процедуре за процену ризика, те да примењују ресурсе како би обезбедили да они буду делотворно смањени. Усвајањем приступа заснованог на ризицима, јавни бележници би требало да буду у стању да обезбеде да мере које имају за циљ спречавање или смањивање прања новца и финансирања терориста одговарају тим ризицима који су идентификовани, што им омогућава да доносе одлуке о томе како да на најделотворнији начин расподеле своје сопствене ресурсе.

Као што је наведено у уводу, Смернице представљају минимум обавеза које захтева ФАТФ, без обзира на било које додатне обавезе које могу да се утврде посебним прописима и подзаконским актима који се односе на борбу против ПН/ФТ.

На основу те процене, јавни бележници треба да примене приступ заснован на процени ризика како би мере за спречавање или ублажавање прања новца или финансирања тероризма биле примерене препознатим ризицима. Тај приступ треба да представља суштински основ за делотворно опредељивање средстава у оквиру националног режима борбе против прања новца и финансирања тероризма и за примену мера усмерених ка ризику у складу с препорукама ФАТФ.

Стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020-2024. године

Општи циљ Стратегије (2020-2024) јесте да у потпуности заштити привреду и финансијски систем државе од опасности које узрокује прање новца, финансирање тероризма и финансирање ширења оружја за масовно уништење, чиме се кроз активну сарадњу јавног и приватног сектора и приступ заснован на анализи и процени ризика јачају систем и интегритет институција финансијског и нефинансијског сектора и доприноси безбедности, сигурности и владавини права. У формулисању општег циља, у овом стратешком циклусу наглашава се значај активне сарадње јавног и приватног сектора и начела владавине права у остваривању стратешких циљева.

Такође, за разлику од претходне стратегије, која је била подељена на стратешке теме, а потом на циљеве, мере и активности, ова стратегија добила је четири посебна циља и то:

1. Смањивати ризике од прања новца, финансирања тероризма и ширења оружја за масовно уништење кроз континуирано унапређење стратешког, законодавног и институционалног оквира, координацију и сарадњу свих учесника у систему борбе против прања новца и финансирања тероризма и међународну сарадњу;
2. Спречити уношење у финансијски и нефинансијски систем имовине за коју се сумња да је стечена кривичним делом, која је намењена финансирању тероризма или ширењу оружја за масовно уништење, односно унапредити откривање такве имовине уколико је већ у систему;
3. Ефикасно и делотворно кажњавати извршиоце кривичног дела прања новца и одузимати незаконито стечену имовину;
4. Уочавати и отклањати претње од финансирања тероризма и кажњавати извршиоце кривичног дела финансирања тероризма.

Акциони план за спровођење Стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма

Акциони план за спровођење Стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма, представља механизам за спровођење Стратегије, односно циљеви Стратегије разрађени су кроз мере и активности садржане у Акционом плану који се доноси на три године и он чини саставни део Стратегије.

Акционим планом, између осталог, предвиђена је обавеза Јавнобележничке коморе Србије, као надзорног органа, да континуирано спроводи посредан и непосредан надзор јавних бележника путем интензивирања спровођења непосредних контрола јавних бележника са аспекта спречавања прања новца и финансирања тероризма. Такође предвиђа континуирану едукацију не само обвезника, већ и усавршавање Коморе као надзорног органа.

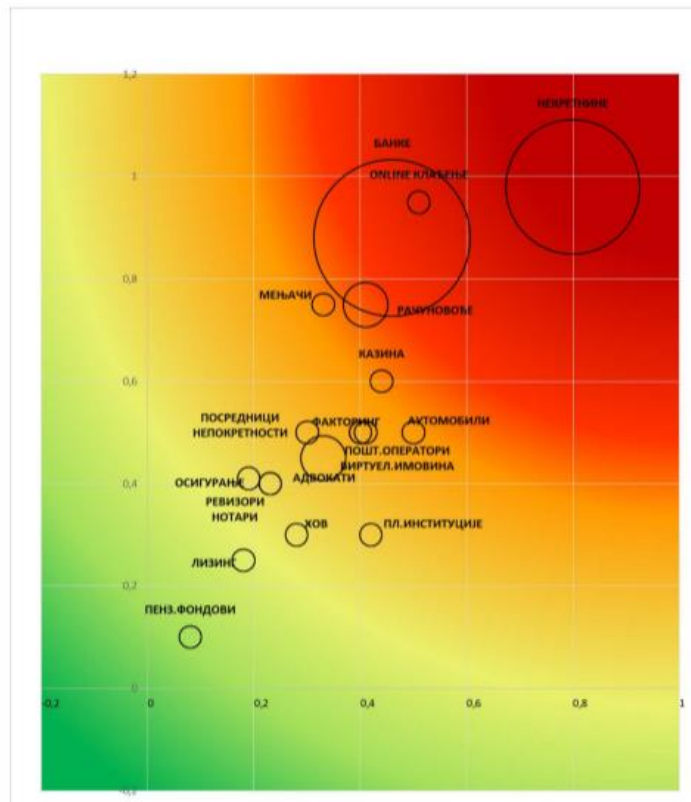
Дана 10. фебруара 2022. године окончана је Јавна расправа о Предлогу Акционог плана за спровођење Стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период од 2022-2024. године.

Резултати Националне процене ризика Републике Србије за период од 01.01.2018. до 31.12.2020. године

Национална процена ризика обухвата период од три године, од 01.01.2018. године, када је урађена претходна процена ризика, до 31.12.2020. године.

Република Србија је до сада спровела две националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма и то 2012/2014. и 2018. године. Оба пута коришћена је методологија Светске банке, односно инструмент за националну процену ризика који је осмислила Светска банка. И у новој националној процени ризика коришћена је методологија Светске банке, овај пут ажурирана за област финансирања тероризма.

Новина у овом циклусу националне процене ризика је и то да је Република Србија по први пут спровела и процену ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине и процену ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење.

Мапа процене ризика од прања новца

		Некретнине
	Висок	Онлајн приређивачи игара на срећу
		Банке
	Средње висок/Висок	Рачуновође
		Мењачи
	Средње висок	Казина
		Посредници у промету непокретности
		Адвокати
		Пружаоци услуга повезаних са виртуелном имовином
	Средњи	Промет аутомобила
		Поштански оператори
		Факторинг друштва
	Средњи/Средње низак	Друштва за осигурање
		Тржиште капитала
		Платне институције и институције електронског новца
	Средње низак	Ревизори
		Јавни бележници
		Даваоци финансијског лизинга
	Низак	Добровољни пензијски фондови

Табела: Оцена ризика по секторима

1. НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА

1.1. Процена ризика од прања новца је резултат процене претњи од прања новца (која је између осталог, заснована на предикатним кривичним делима) и националне рањивости од прања новца.

На основу анализе предикатних кривичних дела, прегледа претњи по секторима и прекограничних претњи свеукупна процена претњи од прања новца је „средња“ са тенденцијом „без промене“.

Национална рањивост од прања новца је процењена као „средња“ на основу анализе способности државе да се одбрани од прања новца и анализе секторске рањивости.

Анализа која је извршена ради остваривања горе наведеног циља за Републику Србију показала је да је **свеобухватни ризик од прања новца „средњи“**.

1.2. Предикатна кривична дела која се сврставају у ред високог степена претње од прања новца су: пореска кривична дела, злоупотреба положаја одговорног лица, неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, злоупотреба службеног положаја и недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи из члана 350 КЗ.

Оцењено је да кривична дела која врше организоване групе такође представљају висок степен претњи за прање новца. У анализи су посебно разматрани допунски критеријуми, попут процене присутности сиве економије, процене тамних и сивих бројки за одређена предикатна кривична дела, „путеви дроге“ и кретању миграната, ефекти мигрантске кризе а коришћено је и професионално искуство чланова Радне групе.

Предикатна кривична дела средњег степена претње од прања новца су: превара, кривична дела фалсификовања исправа и то фалсификовање исправе и фалсификовање службене исправе, трговина људима, посредовање у вршењу проституције, као и криминална делатност по основу нелегалног промета роба. Ова кривична дела се доминантно врше ради прибављања имовинске користи.

Кривична дела ниског степена претње од прања новца су остала кривична дела.

1.3. Растуће претње у погледу прања новца: у Републици Србији у периоду од 2018. до 2020. године бележи се раст броја извршених **кривичних дела против животне средине.**

Анализом појединачних предмета у којима су процесуирана лица због извршења кривичног дела прање новца, утврђено је да се као извршиоци овог кривичног дела у великом броју појављују лица која имају **регистрована пољопривредна газдинства** и као физичка лица наменски отворене рачуне у пословним банкама.

Република Србија је као проблем препознала и **илегално кријумчарење заштићених врста флоре и фауне**, као потенцијални ризик од прања новца.

1.4. Сектори који су најизложенији претњи од прања новца, према Националној процени ризика су: сектор некретнина, банкарски сектор и сектор приређивача online игара на срећу, а следе их сектор мењача, казина и рачуновођа. Адвокати, ревизори, друштва за осигурање, трговина аутомобилима, посредници у промету непокретности, платне институције и институције електронског новца, поштански оператори и пружаоци услуга повезаних са виртуелних валутама представљају секторе који су изложени средњем ризику претње од прања новца. Средње низак степен изложености имају сектори тржишта капитала, факторинга и сектор јавних бележника. Најнижи степен изложености означен као „низак“, имају сектор давалаца финансијског лизинга и сектор друштва за управљање добровољним пензијским фондовима и добровољни пензијски фондови.

Приликом процене јавни бележник мора имати у виду ове чињенице, а посебно оне које се односе на претње и секторе који су најизложенији претњи од прања новца. Имајући у виду да према Националној процени ризика сектор некретнина спада у најизложеније секторе од претњи од прања новца јавни бележник је у обављању послова из своје надлежности дужан да посебну пажњу посвети правним пословима која се односе на промет и располагање непокретностима.

	Степен претњи	Сектори
1.	Висок	Сектор некретнина
2.	Висок	Банкарски сектор
3.	Висок	Сектор приређивача online игара на срећу
4.	Средње висок	Сектор казина
5.	Средње висок	Сектор рачуновођа
6.	Средње висок	Сектор мењача
7.	Средњи	Сектор адвоката
8.	Средњи	Сектор ревизора
9.	Средњи	Сектор друштва за осигурање
10.	Средњи	Сектор трговине аутомобилима
11.	Средњи	Сектор посредника у промету непокретности
12.	Средњи	Платне институције и институције електронског новца
13.	Средњи	Поштански оператори
14.	Средњи	Пружаоци услуга повезаних са виртуелним валутама
15.	Средње низак	Сектор тржишта капитала
16.	Средње низак	Сектор факторинга
17.	Средње низак	Сектор јавних бележника
18.	Низак	Сектор давалаца финансијског лизинга
19.	Низак	Сектор друштва за управљање добровољним пензијским фондовима и добровољни пензијски фондови

1.5. У Републици Србији су препознати одговарајући типични начини који се користе за прање новца (**modus operandi**):

1. најчешће коришћени модалитет прања новца јесте онај који би се могао означити као начин прања новца који подразумева **пренос новца преко рачуна више правних лица, по основу фиктивног промета роба и услуга**, са крајњим циљем да се новац са рачуна извуче у готовини;
2. други значајан модалитет прања новца би свакако представљало **улагање нелегално зарађеног новца у куповину некретнина, возила, друге вредне имовине, правних лица или улагање готовог новца у пословање правних лица**;
3. трећи најзаступљенији модалитет прања новца који се огледа у **коришћењу правних лица, а посебно занатских радњи, предузетника, пољопривредних**

газдинстава и физичких лица за трансфер и исплату готовог новца на име симулованих обавеза.

1.6. Типологије прања новца представљају учестале технике и обрасце понашања који се користе за прање новца, односно учестале обрасце и трендове у активностима чији је циљ прање новца, који су као одређене законитости у понашању уочени зато што представљају заједнички образац, тј. „типолошко“ у активностима појединаца и група, због чега су од велике важности за детектовање, откривање и сузбијање прања новца.

Основна подела типологија прања новца може се извршити према томе када предмет прања новца представљају приходи односно имовина која потиче из претходно јасно дефинисаног и утврђеног предикатног кривичног дела и када се не може прецизно установити претходно кривично дело или криминална активност из које је генерисана имовина која је предмет прања новца. Дакле, најелементарније типологије прања новца можемо означити као **прање новца са предикатним кривичним делом** и **прање новца без предикатног кривичног дела**, које се још назива и stand alone money laundering.

1.7. Процена прекограничних претњи - утврђена је листа земаља означених високим, средњим и ниским степеном претње од прања новца.

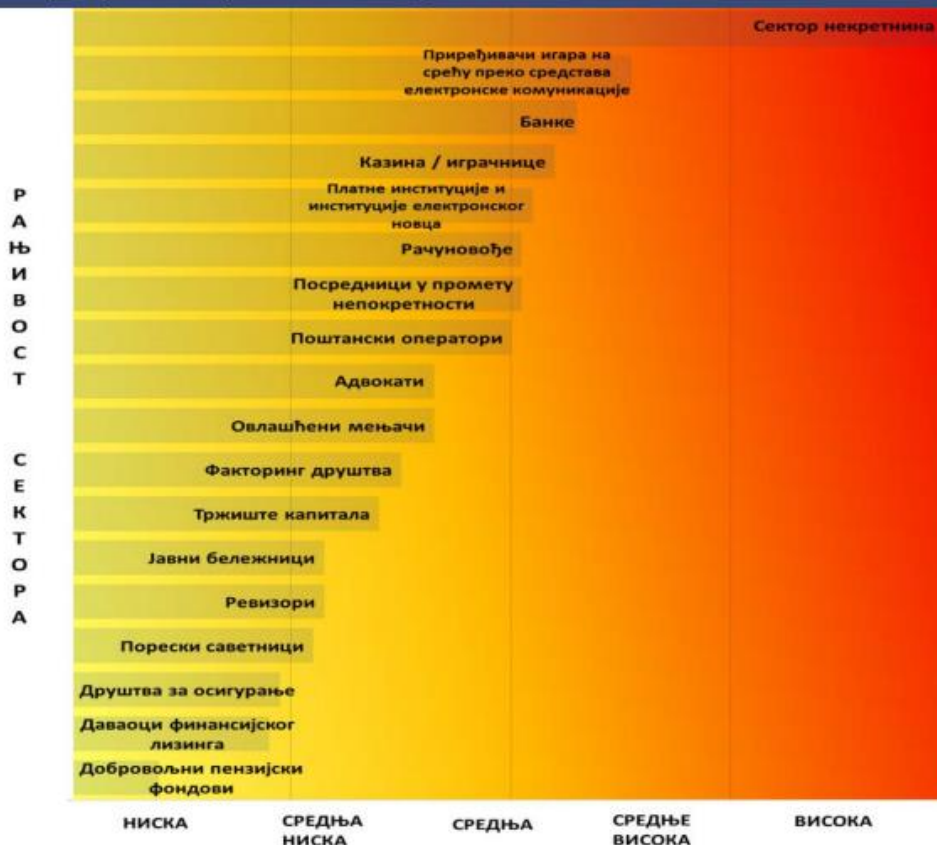
У циљу утврђивања листе земаља које представљају претњу од прања новца за период од 2018. до 2020. године спроведена је анализа података релевантних државних институција у погледу укупно 164 земље. На основу резултата анализе утврђена је листа од 29 земаља које су, сходно критеријумима Светске банке и Стручног тима Координационог тела за спречавање прања новца и финансирања тероризма, сврстане у три различите категорије – једанаест земаља високог степена претњи од прања новца, петнаест земаља средњег степена и три земље ниског степена претњи од прања новца.

1.8. Рањивост сектора - на националну рањивост, поред способности државе да се одбрани од претњи од прања новца, утиче и рањивост појединих сектора који могу бити злоупотребљени за прање новца.

Финансијски сектор Републике Србије састоји се од банкарског сектора, сектора осигурања, сектора давалаца финансијског лизинга, сектора добровољних пензијских фондова, сектора других пружалаца платних услуга и издавалаца електронског новца (платне и институције електронског новца), сектора овлашћених мењача, тржишта капитала (брокерско-дилерска друштва, овлашћене банке, друштва за управљање инвестиционим фондовима и кастоди банке).

Нефинансијски сектор Републике Србије чине посредници у промету и закупу непокретности, приређивачи посебних игара на срећу у играчницама и приређивачи игара на срећу преко средстава електронске комуникације, друштва за ревизију, предузетници и правна лица која се баве пружањем рачуноводствених услуга, адвокати и јавни бележници.

Табеларни приказ оцене рањивости по секторима

2. НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

Процена ризика од финансирања тероризма на националном нивоу донета је сагледавањем претњи од тероризма, утицаја на претњу од финансирања тероризма, претње од финансирања тероризма и рањивости од финансирања тероризма, у оквиру које је, поред осталог, **анализиран НПО сектор** са аспекта рањивости од финансирања тероризма.

2.1. Укупна оцена ризика од финансирања тероризма у Републици Србији оцењена је СРЕДЊЕ НИСКА узимајући у обзир да је:

Претња од финансирања тероризма коју представљају терористи и терористичке организације оцењена као НИСКА;

Претња од финансирања тероризма на националном нивоу оцењена као СРЕДЊА КА НИСКОЈ;

Секторски ризик од финансирања тероризма оцењен као СРЕДЊИ;

Рањивост земље од финансирања тероризма оцењено као НИСКА.

Имајући у виду да у посматраном периоду није предузето кривично гоњење због извршења кривичног дела тероризма и других кривичних дела повезаних са њим, међу којима је и финансирање тероризма, претња од финансирања тероризма је НИСКА.

Са аспекта злоупотребе од финансирања тероризма, секторска процена ризика је показала да је финансијски сектор подложнији за злоупотребу од нефинансијског. Анализа сектора указује да нису сви сектори истог степена ризика, већ су производи следећих сектора најподложнији са аспекта злоупотребе финансирања тероризма:

- издаваоци електронског новца;
- платне институције;
- јавни поштански оператор;
- овлашћени мењачи;
- пружаоци услуга повезаних са дигиталном имовином;
- посредници за промет и издавање непокретности;
- банке.

2.2. Изложеност непрофитних организација (у даљем тексту: НПО) од злоупотребе у сврхе финансирања тероризма у Републици Србији, у периоду 2018-2020, је ниска ка средњем, односно мања у односу на период обухваћен претходном проценом ризика.

У Републици Србији, термином „**непрофитни сектор, односно непрофитне организације**“, онако како је дефинисано законима, обухваћене су организације засноване на слободи удруживања више физичких или правних лица које се не оснивају с циљем стицања добити, а имају статус правног лица (удружења, задужбине, фондације, фондови), као и сваки други облик добровољног повезивања ради остваривања заједничког и/или општег циља и интереса који средства и имовину не користи за стицање добити, односно за зараду оснивача, чланова, запослених или других лица повезаних са тим удруживањем и чији рад није уређен посебним законом

2.3. Последице на систем

Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма поред оцене претњи и рањивости укључује и процену последица на систем. Њих треба разумети као штету коју би прање новца могло проузроковати и обухвата утицај криминалне активности на обвезника, финансијски систем, друштво и привреду у целини.

Имајући у виду да су претње и рањивост процењене као средње, то и последице по систем треба рангирати у истом нивоу.

Највећи и најтежи негативни ефекти прања новца, најпре се могу видети на економском плану, кроз смањење државних прихода, транспарентности и ефикасности финансијског система, повећању „сиве економије“. Њен обим у Србији у овом тренутку није на задовољавајуће ниском нивоу, па би свако повећање изазвало негативне ефекте по читав економско-финансијски систем. Прање новца, по правилу, доводи до смањења прихода буџета по основу избегавања плаћања пореза. То је један од најчешћих нелегалних прихода који је предмет прања новца.

Проблему прања новца се мора приступити као сложенем феномену, како би се његови негативни ефекти избегли. Пут „прљавог“ новца није лако уочити и препознати, што свакако отежава благовремено предузимање ефикасних мера на његовом откривању, спречавању и сузбијању. Прање новца свакодневно добија нове појавне облике, уз коришћење разних метода и средстава.

3. ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА У СЕКТОРУ ДИГИТАЛНЕ ИМОВИНЕ

Народна банка Србије је још 2014. године објавила упозорење за јавност да биткоин не представља законско средство плаћања у Републици Србији и да, због чињенице да не постоје никакви механизми законске заштите улагача, улагање у биткоин или сличне виртуелне валуте које не издаје централна банка и за чију вредност она не гарантује представља ризик и може изазвати финансијске губитке, као и да свако ко се упушта у ове или било које друге активности у вези с виртуелним валутама чини то на сопствену одговорност и самостално сноси финансијске ризике који проистичу из тих активности.

У децембру 2020. године усвојени су Закон о дигиталној имовини, Закон о изменама и допунама ЗСПНФТ, као и закони о изменама и допунама пореских закона, који се примењују од јуна 2021. године и којима су уређени сви аспекти пословања пружалаца услуга повезаних с дигиталном имовином и тржиште дигиталне имовине у Републици Србији.

У Републици Србији, на основу учесталости кривичних дела, најчешћи тип злоупотребе су кривична дела повезана са уцењивачким софтвером (ransomware), различитим облицима крађа криптовалута (крађе приватних кључева) и пребацавања на адресе криптовалута под контролом извршиоца кривичног дела, као и различити облици превара у вези са криптовалутама.

Јавни бележници по Закону о дигиталној имовини немају надлежности за сачињавање и оверу правних послова који се односе на трговање дигиталном имовином и пружање услуга повезаних с дигиталном имовином. За све послове који се обављају код јавних бележника предвиђено је плаћање по законима којима је регулисано финансијско и рачуноводствено пословање.

4. ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ФИНАНСИРАЊА ШИРЕЊА ОРУЖЈА ЗА МАСОВНО УНИШТЕЊЕ

Процена ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење (у даљем тексту: ОМУ) израђена је за период од 01.01.2018. године закључно са 31.08.2021. године.

Ризик од финансирања ширења ОМУ је оцењен као „низак ка средњем“, а узевши у обзир законодавни и институционални оквир земље, процедуре које постоје у држави, поступак лиценцирања и издавања дозвола, сарадњу институција на домаћем и међународном нивоу, анализу превентивног и репресивног система, превентивних радњи и мера у систему, предидстражних и истражних поступака, обавештајних и других података, секторске ризике, специфичне ризике везане за одређене производе и услуге, економски, демографски и географски положај земље, као и друге факторе од значаја за оцену ове врсте ризика и коначну оцену изложености земље претњама и рањивостима везаним за финансирање ширења оружја за масовно уништење.

Под системом санкција УН данас се налазе следеће земље чланице: Централноафричка Република (2013), Гвинеја Бисао (2012), ДР Конго (2003), Иран (2006), Ирак (2004), Либан (2006), Судан/Дарфур (2006), Мали (2017), Либија (2011), ДНР Кореја (2006), Сомалија

(1992), Јемен (2015) и Јужни Судан (2015), као и Авганистан/Талибани и Al-Qaeda, листа појединаца (2002).

Високим степеном претње за финансирање ширења оружја за масовно уништење може се сматрати коришћење прикривених лица и компанија које пружају подршку ширењу оружја за масовно уништење и параван ентитета који послују у име лица која се налазе под санкционим режимима Уједињених нација и међународних организација чији је члан Република Србија.

Јавни бележници као обвезници у смислу Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма

Јавни бележници су обвезници када сачињавају или потврђују (солемнизују) исправе у вези са следећим пословима:

- 1) куповина или продаја непокретности или привредних друштава,
- 2) управљање имовином,
- 3) отварање или располагање рачуном код банке (банкарским рачуном, штедним улогом или рачуном за пословање са хартијама од вредности),
- 4) прикупљање средстава неопходних за оснивање, обављање делатности и управљање привредним друштвима,
- 5) оснивање, пословање или управљање привредним друштвом или лицем страног права,
- 6) која за предмет имају финансијску трансакцију или трансакцију у вези са непокретношћу.

Јавни бележник по Закону, без обзира на своју величину и сложеност јавнобележничке канцеларије, дужан је да разради одговарајући систем за управљање ризиком од прања новца и финансирања тероризма. Ова обавезе се реализује на примени приступа заснованог на ризицима.

Ово значи да јавни бележници морају да идентификују, процене и разумеју своје ризике од прања новца и финансирања терориста и да развију своје практичне политике и процедуре за процену ризика, те да примењују ресурсе како би обезбедили да они буду делотворно смањени.

Усвајањем приступа заснованог на ризицима, јавни бележници би требало да буду у стању да обезбеде да мере које имају за циљ спречавање или смањивање прања новца и финансирања терориста одговарају тим ризицима који су идентификовани, што им омогућава да доносе одлуке о томе како да на најделотворнији начин расподеле своје сопствене ресурсе.

Јавни бележник је дужан да изради и редовно ажурира анализу ризика од прања новца и финансирања тероризма у складу са овим Смерницама које се заснива на обавези:

- испитивања свих релевантних фактора корисника услуга;
- вођења евиденција;
- идентификације политички изложених особа;
- примене мера интерне контроле и
- извештавања о сумњивим трансакцијама.

Анализа ризика мора да буде сразмерна природи и обиму пословања, као и величини обвезника, мора да узме у обзир основне врсте ризика (ризик странке, географски ризик, ризик трансакције и ризик услуге) и друге врсте ризика које је јавни бележник идентификовао због специфичности пословања.

Основна смерница јавних бележника приликом састављања јавнобележничког записа и потврђивања приватне исправе (солемнизације) је Листа индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, и то у следећим ситуацијама:

1. Пратећа документација странке има недостатке и не садржи уобичајене информације, односно странка се противи подношењу личних докумената, покушава да обави идентификацију са другим исправама, које нису личне исправе, или прилаже само фотокопију личних докумената.
2. Странка долази из земље која, на основу података релевантних међународних организација и Управе за спречавање прања новца, не примењује стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма.
3. Странка обавља делатност која је у складу са Националном проценом ризика означена као високоризична.
4. Странка чија је структура таква да је тешко утврдити стварног власника или лице које има контролни удео (странке које користе трећа лица, фондације, трастови или слична лица страног права, добротворне и непрофитне невладине организације).
5. Странка обавља делатност за коју је карактеристичан велики обрт или уплате готовине (као што су: ресторани, кладионице, пумпе, мењачи, казина, цвећаре, трговци плементим металима, аутомобилима, уметничким делима, превозници робе и путника, спортска друштва, грађевинске фирме, инвеститори у изградњи некретнина...).
6. Странка нуди да плати бележничку услугу у вишем износу од уобичајеног износа који се наплаћује за обављање одређеног правног посла.
7. Странка тражи савет ради вршења правног посла који може бити доведен у везу са кривичним делом.
8. Странку заступају овлашћена лица у случајевима када то није уобичајено за одређену врсту правног посла.
9. Странка или стварни власник странке је функционер (функционер је у смислу члана 3. став 1. тачка 24. Закона о спречавању прања новца: функционер друге државе, функционер међународне организације и функционер Републике Србије).
10. Странка је оф-шор правно лице, или обавља трансакције са некретнинама за физичка и/или правна лица, резиденте и/или нерезиденте који су са оф-шор дестинација или за оф-шор правна лица.
11. Странка исказује неуобичајен захтев за заштитом приватности, посебно у вези са подацима који се односе на њен идентитет, делатност, имовину или пословање и жели да увери јавног бележника да није потребно да попуни или приложи неки од потребних докумената или јавни бележник има сумњу да достављена документација није тачна или да је непотпуна.
12. Странка се неуобичајено много интересује за систем организације и контроле и надзора пословања, након чега одустаје од купопродаје непокретности.
13. Странка показује велико занимање за пријављивање података по основу Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма, и врло добро је упозната са случајевима који се односе на прање новца или финансирање тероризма.

14. Обавеза достављања документације надлежним државним органима одвраћа странку од ступања у правни посао, односно без ваљаног разлога отказује пословни однос због захтева за додатним појашњењима.
15. Странка је, према јавно доступним информацијама, повезана са криминалним миљеом или радњама, има лошу репутацију, познате су њене незаконите активности из прошлости или се њена прошлост не може проверити
16. Странка продаје некретнину за релативно кратко време од њене куповине упркос томе што се тиме остварује капитални губитак.
17. Странка без посебног разлога захтева хитан термин за закључење правног посла.
18. Странка је новоосновано домаће правно лице чији је оснивачки капитал мали или нема запослене, а улаже значајне суме новца у куповину непокретности.
19. Сумња да странке у правном послу, за које се претпоставља и да су повезана лица, учестало врше купопродаје по нетржишним условима.
20. Сумња да средства плаћања из купопродајног уговора потичу од позајмица за које се не може утврдити порекло средстава или се везује за позајмљивача, лица са лошом репутацијом.
21. Странка се појављује са већом количином готовине, злата, драгог камења или вредносних папира које жели да депонује или преда за обављање одређене трансакције или пословног односа, а на начин неуобичајен за редовно финансијско пословање или уз видљиво заобилажење финансијских институција.

Обавезе испитивања свих релевантних фактора

Испитивање свих релевантних фактора корисника услуга код јавног бележника укључује идентификовање и упознавање са свим физичким или правним лицима која намеравају да учествују у правном послу који се закључе у форми јавнобележничког записа или форми солемнизације.

Мере које се примењују су следеће:

- Идентификовање датог Корисника услуга и провера идентитета тог корисника услуга коришћењем поузданих, независних изворних докумената, података или информација.
- Разумевање, и по потреби, прибављање информација о сврси и намераваној природи датог пословног односа.
- Обављање сталног испитивања свих релевантних фактора о датом пословном односу и пажљива контрола трансакција које се предузимају током целокупног тока тог односа како би се осигурало да су те трансакције које се обављају конзистентне са сазнањем датог јавног бележника о том кориснику услуга, његовом пословном профилу и профилу ризика, укључујући и, према потреби, извор новчаних средстава.

Обавеза чувања документације и вођења евиденције

Јавни бележници морају да чувају сву евиденцију прибављену ради поштовања обавезе испитивања свих релевантних фактора (нпр. копије евиденције о званичним

идентификационим документима, као што су пасоши, личне карте, возачке дозволе или слична документа), укључујући и резултате свих предузетих прелиминарних анализа (нпр. анализа позадине и сврха комплексних, неуобичајено великих трансакција) након датума дате трансакције.

Јавни бележник и лица запослена код јавног бележника дужна су да пруже податке суду, органу управе или другом надлежном органу пред којим се води поступак, сагласно одредбама закона који уређују те поступке.

Јавни бележник води евиденцију података о странкама, пословним односима и трансакцијама, као и података достављених Управи.

Евиденција података о странкама, пословним односима и трансакцијама води се у Општем пословном уписнику у којем се евидентирају све исправе које је сачинио или потврдио јавни бележник у вези послова ближе означених у ставу 2 члана 4. Закона.

Евиденција података достављених Управи води се у складу са чланом 84а - 84ж Јавнобележничког пословника („Службени гласник РС“, бр. 62/2016, 66/2017, 48/2018 и 54/2018), а које одредбе Јавнобележничког пословника су усклађене са посебним законима.

Обавеза да се идентификују политички изложене особе

Ова обавеза значи да јавни бележници, поред обезбеђења да утврде да ли је корисник услуга Политички изложена особа, морају да примене појачане мере испитивања свих релевантних фактора. Ово подразумева, пре свега, да морају да буду уведени одговарајући системи за управљање ризицима како би се утврдило да ли је корисник услуга политички изложена особа.

Исто тако, у случају да дати корисник услуга јесте политички изложена особа, јавни бележници морају да буду упознати са овом околношћу у време закључења правног посла и морају да предузму све мере како би прибавили информације о пореклу имовине и пореклу новчаних средстава које дати корисник услуга намерава да користи у тој трансакцији. Захтеви за све врсте Политички изложених особа такође треба да се примењују на чланове породице или блиске сараднике поменутих Политички изложених особа.

Примена мера интерне контроле

Програми интерне контроле значе да јавни бележници морају да:

- утврде практичне политике и процедуре за борбу против ПН/ФТ које ће бити меродавне у њиховој канцеларији, укључујући и адекватне скрининг процедуре како би се осигурали високи стандарди када се ангажују запослени.
- Разраде и одржавају програм сталне обуке запослених; и
- установе интерну процедуру провере како би се тестирало функционисање тог система.

Ове мере интерне контроле ће зависити од идентификованог ризика од прања новца и финансирања терориста у захтеваној самопроцени ризика и од размера професионалне делатности.

Јавни бележник је дужан да, у оквиру активности које предузима ради ефикасног управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, обезбеди редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених који обављају послове спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма.

Стручно образовање, оспособљавање и усавршавање односи се на упознавање са одредбама Закона и прописа донетих на основу њега и интерних аката, са стручном литературом о спречавању и откривању прања новца и финансирања тероризма, са листом индикатора за препознавање странака и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, као и са одредбама прописа којима се уређује ограничавање располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење и прописа којима се уређује заштита података о личности.

Обавеза извештавања о сумњивим трансакцијама Дужност давања података

Обавеза извештавања о сумњивим трансакцијама подразумева да, уколико дати јавни бележник сумња или има основе сумње да су дата финансијска средства резултат криминалне активности, или да се односе на финансирање терориста, он то мора одмах да пријави Управи за спречавање прања новца.

Јавни бележник је дужан да Управи на њен захтев без одлагања, а најкасније у року од осам дана од дана пријема захтева, достави све расположиве податке, информације и документацију неопходну за откривање и доказивање прања новца или финансирања тероризма.

Управа може у захтеву одредити и краћи рок за достављање података, информација и документације, ако је то неопходно ради доношења одлуке о привременом обустављању извршења трансакције или у другим хитним случајевима.

Јавни бележник може захтевати од Управе продужење рока за достављање података, информација и документације, ако због обимности документације или из других оправданих разлога, процени да не може благовремено да поступи у првобитно одређеном року.

Забрана дојављивања

Забрана дојављивања подразумева да јавни бележник, односно његови запослени, не смеју странци или трећем лицу открити:

- 1) да су достављени или су у поступку достављања Управи подаци, информације и документација о странци или о трансакцији за које постоји сумња да се ради о прању новца или финансирању тероризма;
- 2) да је Управа издала налог за привремено обустављање извршења трансакције, укључујући и приступ сефу;
- 3) да је Управа издала налог за праћење финансијског пословања странке;
- 4) да је против странке или трећег лица покренут или би могао бити покренут поступак у вези са прањем новца или финансирањем тероризма.

Наведена забрана дојављивања не односи се на случајеве:

- 1) када су подаци, информације и документација које у складу са Законом прикупља и води јавни бележник потребни за утврђивање чињеница у кривичном поступку и ако те податке тражи надлежни суд у складу са законом;
- 2) ако податке о странци или о трансакцији за које постоји сумња да се ради о прању новца или финансирању тероризма тражи надзорни орган у поступку надзора над применом одредаба Закона о СПНФТ.

Чување података

Када је у питању чување података, јавни бележник је дужан да поступа сходно члану 95. Закона и да податке и документацију у вези са странком, успостављеним пословним односом са странком, извршеном анализом ризика и извршеном трансакцијом, прибављене у складу са Законом, чува најмање десет година од дана окончања пословног односа, односно извршене трансакције.

Такође, јавни бележник је дужан да податке и документацију о овлашћеном лицу, заменику овлашћеног лица, стручном оспособљавању запослених и извршеним унутрашњим контролама чува најмање пет година од дана престанка дужности овлашћеног лица, извршеног стручног оспособљавања или извршења унутрашње контроле.

Обавеза састављања и примене листе индикатора

Јавни бележник, као обвезник, дужан је да изради листу индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма. Приликом израде листе индикатора, обвезник је дужан да унесе и индикаторе које је израдила Јавнобележничка комора Србије.

Код израде Листе обвезник узима у обзир сложеност и обим извршења трансакција, неуобичајени начин извршења, вредност или повезаност трансакција које немају економски или правно основану намену, односно нису усаглашене или су у несразмери са уобичајеним односно очекиваним пословањем странке, као и друге околности које су повезане са статусом или другим карактеристикама странке.

Обвезник је дужан да приликом утврђивања основа сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма примењују листу индикатора, и да узима у обзир и друге околности које указују на постојање основа сумње на прање новца или финансирање тероризма.

Обавеза утврђивања стварног власника странке

Обвезник је дужан да утврди идентитет стварног власника странке која је правно лице или лице страног права прибављањем података из члана 99. став 1 тачка 13) Закона а то су следећи подаци: име, презиме, датум и место рођења и пребивалиште или боравиште стварног власника странке.

Обвезник је дужан да наведене податке прибави увидом у оригинал или оверену копију документације из регистра који води надлежни орган државе седишта странке, која не сме бити старија од шест месеци од дана издавања, чију копију чува у складу са законом. На копији коју чува, обвезник уписује датум, време и лично име лица које је извршило увид

у оригинал или оверену копију. Подаци се могу прибавити и непосредним увидом у званични јавни регистар у складу са одредбама члана 20. ст. 4. и 7. Закона.

Примера ради, да би обвезник прибавио напред наведене податке, он може да изврши увид у документацију из регистра Агенције за привредне регистре или других надлежних органа државе седишта странке. За разлику од документације која се односи на утврђивање и проверу идентитета правног лица која не сме бити старија од три месеца, документација која се односи на утврђивање стварног власника правног лица и лица страног права не сме бити старија шест месеци од дана издавања. Подаци се могу прибавити и непосредним увидом у званични јавни регистар. На одштампаном изводу се налазе релевантни подаци, а на истом се уписује датум, време и лично име лица које је извршило увид и чува се чува у складу са законом.

Ако из званичног јавног регистра, односно регистра који води надлежни орган државе седишта, није могуће прибавити све податке о стварном власнику странке, обвезник је дужан да податке који недостају прибави из оригиналног документа или оверене копије документа или друге пословне документације, коју му доставља заступник, прокуриста или пуномоћник странке, а податке које из објективних разлога није могуће прибавити на претходно наведене начине, обвезник може прибавити и увидом у комерцијалне или друге доступне базе и изворе података или из писмене изјаве заступника, прокуристе или пуномоћника и стварног власника странке. У поступку утврђивања идентитета стварног власника, обвезник може да прибави копију личног документа стварног власника странке, односно читани извод тог документа.

Обвезник је дужан да предузме разумне мере да провери идентитет стварног власника странке, тако да у сваком тренутку зна власничку и управљачку структуру странке и да зна ко су стварни власници странке.

У случају да након свих радњи прописаних законом није у могућности да утврди стварног власника, дужан је да утврди идентитет једног или више физичких лица која обављају функцију највишег руководства у странци.

Обвезник је дужан да документацијом потврди све радње и мере предузете у вези утврђивања стварног власника странке.

Обавеза утврђивања стварног власника странке укључује и физичко лице. Појашњења ради, стварни власник странке која је физичко лице је физичко лице које посредно или непосредно контролише странку. Под контролом странке свакако се подразумева контрола трансакције или пословног односа која за практичну последицу има то да странка не поступа за свој рачун, нпр. ако странка која је физичко лице успоставља пословни однос или врши трансакцију у присуству другог физичког лица од кога добија инструкције или врши трансакцију читајући белешку са инструкцијама и сл., може се посумњати да друго лице контролише странку-физичко лице.

Приликом утврђивања стварног власника странке, обвезници могу користити Смернице за утврђивање стварног власника странке и смернице за евидентирање стварног власника регистрованог субјекта у централној евиденцији, које су објављене на сајту Управе <http://www.apml.gov.rs>

Општи принципи модела борбе против прања новца и финансирања терориста

Јавни бележник у примени Закона мора да узме у обзир следеће принципе:

I - Приступ заснован на ризицима што значи да када израђује јавнобележничке исправе, јавни бележник треба да узме у обзир и да прилагоди мере испитивања свих релевантних фактора клијентима, то јест, зависно од ризика од ПН/ФТ да процени природу њихове активности, врсту клијентеле, да ли се у правном послу рукује готовином или не, географском подручју у коме раде, итд. У том смислу, да би постигао исправну процену и схватање ризика у погледу ПН/ФТ, јавни бележник мора у складу са чланом. 5 став 3. Закона да сачини Интерни акт који треба да буде практичан и прилагођен пословању у коме објашњава, описује и процењује своју изложеност ризику од ПН/ФТ у вези са својом активношћу. Размере и дубина овог документа ће зависити од нивоа ризика датог јавног бележника у вези са његовом активношћу. Интерни акт јавног бележника о процени ризика од ПН/ФТ мора да буде на располагању Јавнобележничкој комори Србије у поступку надзора над радом јавног бележника, пошто исти омогућује да се објасни адекватност практичних политика и процедура за борбу против ПН/ФТ које је усвојио дати јавни бележник.

II - Свест јавног бележника и свих запослених у јавнобележничкој канцеларији - Јавни бележник је одговоран и законски је обавезан да се придржава мера за борбу против ПН/ФТ. Јавни бележник мора да буде свестан ризика од ПН/ФТ и да обезбеди да се предузимају неопходне мере како би се ови ризици смањили у његовој канцеларији. Јавни бележник приликом предузимања мера мора имати у виду резултате НРА за период од 01.01.2018. до 31.12.2020. године. Јавни бележник мора да осигура да су сви запослени у јавнобележничкој канцеларији свесни тих ризика и да предузимају потребне мере како би их делотворно смањили. У том смислу, јавни бележник мора активно да учествује у уведеном систему превенције и да обезбеђује обуку у овом погледу свим запосленима у канцеларији.

III - Прилагођавање активности која се обавља - Природно, делатност коју обављају јавни бележници се разликује од делатности осталих обвезника по Закону о СПН/ФТ. Посебне одредбе Закона о СПН/ФТ, се примењују у оној мери која је неопходна да се циљ Закона оствари, што значи да је јавни бележник дужан да примењује и радње и мере предвиђене одредбама Закона које имају општи карактер (члан 5. и 6. Закона о СПН/ФТ) Зато приликом сагледавања обавеза јавни бележник треба имати у виду првенствено смисао и циљ Закона као целине, потом специфичне надлежности јавних бележника у Републици Србији, као и оцену и резултате НРА. Јавни бележник мора у потпуности да прилагоди мере које предузима правним пословима који су специфични за територију на којој обавља делатност (претежно градска или сеоска средина, врсти правног посла: повећан промет објеката у изградњи, већи број инвеститора као учесника у правном послу, учешће агената за промет некретнина....), односно различитим тржиштима на којима раде, те корисницима услуга са којима су у интеракцији.

IV - Стубови превенције - су они који омогућавају исправну идентификацију корисника услуга, сазнање о извору новчаних средстава која ангажују корисници услуга, врста правног посла повезана са пословним профилем клијента и профилем ризика. У том смислу, и пре успостављања датог пословног односа, јавни бележник треба да прибави све информације релевантне за конкретан случај у складу са ризиком који представља.

V- Практичан и ажурирани документ - Мере превенције не смеју да буду понављање тренутних прописа, оне морају да описују процедуре које се делотворно примењују на практичан начин. Интерни акт јавног бележника за превенцију мора да се прилагоди променама у пружању услуга и процедурама. Мора да буде практичан и лак за употребу,

а не чисто формални документ, што омогућава његову делотворну примену и лако прилагођавање активностима које обавља дати јавни бележник и било којим променама које могу да се јаве у таквим процедурама и активностима.

ПРЕТХОДНА АНАЛИЗА РИЗИКА

Процена ризика – дефиниција

Једна од радњи и мера за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма јесте анализа ризика. На процену ризика могу утицати следећа три фактора: претња од догађаја, рањивост система и последице догађаја. Процена ризика представља доношење суда о претњама, рањивостима и последицама.

Под претњом се може сматрати лице или група лица, ствар, односно активност, који имају потенцијал да наносе штету институцији, пословању, репутацији обвезника. На пример то би могли бити клијенти који су препознати на неки начин или за које се сумња да су повезани са нелегалним активностима, препознате преваре, фалсификована документа и сличне ситуације.

Претња служи као полазиште у анализи ризика и због тога је врло важно проценити и окружење – у коме се стварају приходи од криминала и чине кривична дела. Обвезник мора уважити закључке до којих се дошло у Националној процени ризика и видети како клима и ризична дела утичу на његово пословање и у ком обиму и којој мери је конкретан обвезник био изложен одређеним кривичним делима. Корисне су и све друге анализе одређених претњи – нпр. типологије и трендови препознате у извештајима Управе за спречавање прања новца, надзорног органа и сл.

Појам рањивости, у значењу у ком се користи у процени ризика, обухвата све оне ствари које би се могле искористити у случају претње или које би могле подржати и олакшати деловање претње. Циљ је усредсредити се на оне чиниоце које представљају слабости у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма и систему контроле. Уколико се ради о обвезнику рањивост је све оно што једну институцију чини нарочито изложеној прању новца односно финансирању тероризма (недовољно познавање прописа који регулишу ову област, неадекватна примена законских прописа, неадекватна обука, сложена или неадекватна организациона структура обвезника, нејасно дефинисане обавезе у процесу и слично).

Последица се односи на утицај, односно штету које би прање новца или финансирање тероризма могли нанети, односно проузроковати и обухвата утицај криминалне или терористичке активности која би била у основи такве радње на финансијске системе и институције, као и шире гледано на друштво и привреду у целини. Последице по природи деловања могу бити краткорочне и дугорочне. Последице утичу на репутацију и привлачност финансијског сектора, односно нефинансијског сектора једне државе. Последица би се могла мерити у висини казне одређене финансијске или нефинансијске институције јер је пропустила да се адекватно супротстави ризицима, или би се могла мерити нарушеним угледом обвезника за ког се испостави да је, неадекватном анализом ризика и мерама за његово умањење, потпомогао прање новца.

Фаза анализе је кључна за процену ризика. Након идентификовања свих фактора, и категорија ризика, приступа се одређивању тежине фактора или процени ризика, сваког фактора, од прања новца и финансирања тероризма. За сваки фактор појединачно одређује

се ризичност у односу на остале факторе ризика и самим тим одређује се њихов утицај на укупан ризик обвезника.

Након сагледавања свих релевантних фактора, обвезник доноси закључак о нивоима ризика. Обвезници могу користити матрицу ризика као метод за процену ризика да би идентификовали странке које се налазе у ниском, средњем или високом ризику од прања новца и финансирања тероризма.

Када класификује ризике обвезник може да, поред ниског, средњег или високог ризика од прања новца и финансирања тероризма, утврди додатне нивое ризика од прања новца и финансирања тероризма. Матрица ризика је променљива и она се мења у складу с променом околности самог обвезника.

Основни циљ израде матрице ризика је примена принципа заснованог на процени ризика у рангирању обвезника по изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма. На основу података и информација из анализе ризика, исти се уносе у матрицу ризика, те се као финални резултат утврђује степен ризика од прања новца и финансирања тероризма, коме је изложен обвезник.

Обвезник је дужан да интерним актом предвиди колико ће често пратити странке сврстане у низак степен ризика од прања новца и финансирања тероризма, колико често ће пратити странке сврстане у странке средњег степена ризика од прања новца и финансирања тероризма и колико често ће пратити странке сврстане у странке високог степена ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Анализа ризика садржи анализу ризика у односу на целокупно пословање обвезника, као и анализу ризика за сваку групу или врсту странке, односно пословног односа, односно услуге које обвезник пружа у оквиру своје делатности, односно трансакције.

Делотворност управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма од стране обвезника процењује се на основу успостављеног квалитета система контроле и система управљања ризиком и посматра се кроз следеће нивое активности обвезника: управљање ризиком, интерну регулативу, интерну контролу, усклађеност, извештавање и тренинг. Основни циљ спровођења ових активности јесте успостављање одговарајућег система контроле и управљања ризиком у сврху смањења постојећих ризика, као и сагледавање и управљање потенцијалним ризицима

Да би се утврдила изложеност обвезника ризику од прања новца и финансирања тероризма, обвезник мора да зна сваки сегмент пословања у домену где се претња од прања новца или финансирања тероризма може појавити, тј. мора да процени рањивост у односу на претњу. Потребно је да се ризици идентификују на свим нивоима управљања, од оперативног нивоа до највишег руководства и да у тај процес буду укључени сви запослени код обвезника. Сама величина и сложеност пословања обвезника има важну улогу за одређивање рањивости обвезника.

Обвезник процењује изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма, тј. вероватноћу негативног утицаја који произилази из ризика, као и утицај ризика на циљеве пословања. Анализа ризика од прања новца и финансирања тероризма код јавног бележника полази од претпоставке да различите врсте правних послова који се закључују у складу са надлежностима јавног бележника нису подједнако рањиви за злоупотребу од прања новца или финансирања тероризма. Анализа ризика се врши како би се омогућило да се примене мере контроле које су сразмерне препознатом ризику, односно да се

фокусирају на оне клијенте, земље, производе, услуге, трансакције, начин пословања који представљају потенцијално највећи ризик.

Анализе и процена ризика се врши са циљем да се утврди вероватноћа да ће доћи до прања новца и финансирања тероризма. Ризике са којима се јавни бележник суочава је потребно анализирати са становишта одређивања вероватноће да ће наступити одређена појава и процене негативних ефеката, који би у том случају могли настати.

На основу добијених резултата из анализе ризика, дефинишу се приоритети деловања. На који начин ће јавни бележник умањити ризике на самом је јавном бележнику да одлучи (на пример, да ли ће се одбити предузимање службене радње, да ли ће се већа пажња поклонити одређеним трансакцијама, да ли се мора повећати ниво едукације код обвезника и друго). На високи ризик је потребно реаговати одмах без одлагања, на средњи ризик што је пре могуће, а ниже ризике треба пратити.

Ризик од прања новца и финансирања тероризма специфичан је за сваког јавног бележника и он захтева одговарајући управљачки приступ, примерен нивоу и структури ризика, као и обиму пословања. Циљеви и начела управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма треба да омогуће јавним бележницима да утврде одговарајућу пословну политику и процедуре, што обухвата правила о радњама и мерама које се предузимају ради познавања и праћења стрнке, промовисање етичких и професионалних стандарда, односно спречавању злоупотребе пословних активности јавног бележника за криминалне активности.

Основни циљ анализе ризика је да јавни бележник спречи сваку могућност да се код њега обави службена радња која се односи на неки правни посао који се закључује у форми солемниизације или јавнобележничког записа а који за предмет има средства из криминала или новац који је намењен да се искористи за финансирање тероризма. Мерама за ублажавање ризика треба омогућити да се код јавног бележника на време препознају одређена понашања која могу указати на ове појаве. Последица утврђене сумње треба да буде благовремена пријава сумњивих активности.

Када се прође кроз све фазе и утврде ризици код јавног бележника потребно је резултате документовати. Потребно је донети одлуку ко ће учествовати у процени ризика, на који начин ће се прикупљати подаци, шта ће се користити, да би се затим када се утврде резултати то пренело у писани документ, који ће осим дефиниције главних појмова, описане методологије рада, свој највећи значај имати управо због резултата и процене ризика. Оно што јесте битно је да се виде резултати и како се до одређених резултата дошло, као и на који начин се утврђени ризици државе рефлектују на самог обвезника.

Када се утврде и анализирају ризици, примењује се стратегија управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, како би се јавном бележнику омогућило да спроводи одговарајућу интерну политику и процедуре за смањење ризика или елиминисање у намери да се ризици по углед јавног бележника, ризик пословања, ризик од изрицања казне надзорног органа и разни други облици ризика уклоне. Утврђену интерну политику и процедуре одобрава руководство и оне важе за све запослене код обвезника.

Утврђене пословне политике и процедуре треба да омогуће обвезнику да делотворно управља препознатим ризицима и да их умањи, као и да се фокусира на област пословања које је највише подложно различитим видовима злоупотреба, у циљу спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Врсте ризика код јавних бележника

Анализа ризика мора да буде сразмерна природи и обиму пословања, као и величини обвезника, мора да узме у обзир основне врсте ризика (ризик странке, географски ризик, ризик трансакције и ризик услуге) и друге врсте ризика које је обвезник идентификовао због специфичности пословања.

Анализа ризика садржи:

1) Анализу ризика у односу на целокупно пословање обвезника. Ово је процена коју обвезник врши на годишњем или двогодишњем нивоу, у зависности од природе и обима пословања, као и величини обвезника;

2) Анализу ризика за сваку групу или врсту странке, односно пословног односа, односно услуге које обвезник пружа у оквиру своје делатности, односно трансакције. Ово је појединачна процена ризика која се врши на нивоу сваке странке, пословног односа или сваке трансакције.

Обвезник интерним актима може, поред наведених, предвидети и додатне категорије ризика, и одредити адекватне радње и мере из овог закона за те категорије ризика.

На основу анализе ризика обвезник сврстава странку у једну од следећих категорија ризика:

- 1) ниског ризика од прања новца и финансирања тероризма и примењује најмање поједностављене радње и мере;
- 2) средњег ризика од прања новца и финансирања тероризма и примењује најмање опште радње и мере;
- 3) високог ризика од прања новца и финансирања тероризма и примењује појачане радње и мере.

Обвезник интерним актима може, поред наведених, предвидети и додатне категорије ризика, и одредити адекватне радње и мере из овог закона за те категорије ризика. Систем мора да обезбеди да се ризици свеобухватно идентификују, процењују, надзиру, ублажавају и да се њима управља. Тако на пример обвезник може странке сврстане у низак степен ризика у складу са чланом 6. Закона пратити најмање једном у 2 године, странке средњег степена ризика прати најмање једном у годину дана, а странке високог ризика прати најмање једном у 6 месеци.

Процена ризика, у смислу ових Смерница, треба да обухвати најмање следеће основне врсте ризика:

- географски ризик,
- ризик странке,
- ризик услуге коју обвезник пружа у оквиру своје делатности,
- ризик трансакције.

У случају идентификовања других врста ризика, а зависно од специфичности пословања-обвезник проценом треба да обухвати и те врсте ризика.

1.1. Под географским ризиком подразумева се ризик који је условљен географским подручјем на коме је територија државе порекла странке, њеног власника или већинског оснивача, стварног власника или лица које на други начин контролише пословање странке, односно на коме је држава порекла лица које са странком обавља трансакцију.

Фактори на основу којих се одређује да ли поједина земља или географска локација носи виши ризик од прања новца и финансирања тероризма укључују:

- 1) државе према којима су Уједињене нације, Савет Европе или друге међународне организације примениле санкције, ембарго или сличне мере;
- 2) државе које су од стране кредибилних институција (ФАТФ, Савет Европе и др.) означене као државе које не примењују адекватне мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма;
- 3) државе које су од стране кредибилних институција (ФАТФ, УН и др) означене као државе које подржавају или финансирају терористичке активности или организације;
- 4) државе које су од стране кредибилних институција (нпр. Светска банка, ММФ) означене као државе с високим степеном корупције и криминала;
- 5) оф-шор правна лица, у складу са Законом.

Листа држава које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма се објављује на интернет страници Управе за спречавање прања новца. Листа држава заснована је:

- 1) на саопштењима ФАТФ (*Financial Action Task Force*) о државама које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма и које представљају ризик по међународни финансијски систем.
- 2) на саопштењима ФАТФ о државама/јурисдикцијама које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма, које су у циљу отклањања препознатих недостатака исказале одређеност на највишем политичком нивоу за отклањање недостатака, које су у ову сврху направиле акциони план у сарадњи са ФАТФ, и које су у обавези да извештавају о напретку који постижу у отклањању недостатака,
- 3) на извештајима о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал).

Повећан ризик од прања новца и финансирања тероризма носе странке које имају уговорни однос и обављају пословну делатност са лицима из оф-шор зона.

Низак ризик од прања новца може носити странка која има уговорни однос са странком из региона.

1.2. Обвезник утврђује приступ ризику странке, на основу сопствених искустава и познавања правила пословања. Ипак, дужан је да примењује ограничења из Закона и других прописа којима је регулисано спречавање прања новца и финансирања тероризма.

На појачани ризик могу указати следеће неуобичајене активности:

- страна правна лица која не обављају нити смеју обављати трговачку делатност у земљи у којој су регистроване,

- трастови
- добротворне или друге непрофитне организације,
- странке чија сложена организациона структура или природа отежава указује да се прикрива стварни власник односно необјашњива употреба правних лица или правних аранжмана,
- странке које успостављају своје пословне односе, односно обављају трансакције у неубичајним околностима, као на пример: значајна тј. необјашњива географска дистанца између седишта клијента и обвезника, као и учестало и нелогично мењање пословних партнера за обављање истих послова,
- странке за које се сумња да не поступају за свој рачун,
- странке с интензивним готовинским пословањем,
- коцкарнице и други организатори игара на срећу, кладионице,
- странке чија делатност није профитно оријентисана, одређене трансакције обављају користећи се већим готовинским износима.
- странке чији профил (нпр. старост, обука, приход или делатност) није конзистентан са трансакцијом коју намеравају да обаве.

Јавни бележник је дужан да утврди поступак по коме утврђује да ли је странка или правно лице оф-шор правно лице сагласно одредбама Закона. Обвезник да би утврдио да ли се ради о оф шор правном лицу, може користити листе ММФ-а, Светске банке или списак земаља који је саставни део Правилника о листи јурисдикција са преференцијалним пореским системом (Службени гласник РС, број 122/12).

Додатно напомињемо да уколико јавни бележник процени да странка оф-шор правно лице или правно лице које се јавља у власничкој структури странке оф-шор правно лице, да треба да о разлозима такве структуре прибави писмену изјаву од заступника странке, као и да размотри да ли постоји основ сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма и да о томе сачини службену белешку коју чува у складу са Законом.

Функционери¹

¹Функционер је функционер друге државе, функционер међународне организације и функционер Републике Србије;

Функционер друге државе је физичко лице које обавља или је у последње четири године обављало високу јавну функцију у другој држави, и то:

- шеф државе и/или владе, члан владе и његов заменик,
- изабрани представник законодавног тела,
- судија врховног и уставног суда или другог судског органа на високом нивоу, против чије пресуде, осим у изузетним случајевима, није могуће користити редовни или ванредни правни лек,
- члан рачунског суда, односно врховне ревизорске институције и чланови органа управљања централне банке,
- амбасадор, отправник послова и високи официр оружаних снага,
- члан управног и надзорног органа правног лица које је у већинском власништву стране државе,
- члан органа управљања политичке странке;

Функционер међународне организације је физичко лице које обавља или је у последње четири године обављало високу јавну функцију у међународној организацији, као што је: директор, заменик директора, члан органа управљања, или другу еквивалентну функцију у међународној организацији;

Функционер Републике Србије је физичко лице које обавља или је у последње четири године обављало високу јавну функцију у земљи, и то:

- председник државе, председник Владе, министар, државни секретар, посебни саветник министра, помоћник министра, секретар министарства, директор органа у саставу министарства и његови помоћници, и директор посебне организације, као и његов заменик и његови помоћници,
- народни посланик,
- судије Врховног касационог, Привредног апелационог и Уставног суда,
- председник, потпредседник и члан савета Државне ревизорске институције,
- гувернер, вишегувернер, члан извршног одбора и члан Савета гувернера Народне банке Србије,
- лице на високом положају у дипломатско-конзуларним представништвима (амбасадор, генерални конзул, отправник послова),
- члан органа управљања у јавном предузећу или привредном друштву у већинском власништву државе,
- члан органа управљања политичке странке;

Члан уже породице функционера јесте брачни или ванбрачни партнер, родитељи, браћа и сестре, деца, усвојена деца и пасторчад, и њихови брачни или ванбрачни партнери;

Странке код којих се примењују појачане радње и мере познавања и праћења странке су страни и домаћи функционери у складу са Законом. Обвезник је дужан да интерним актом пропише поступак за утврђивање да ли је странка са којом жели да успостави пословни однос страни или домаћи функционер.

Сагласно одредбама Закона, функционер као политички изложена личност представља, високо ризичну странку, те стога јавни бележник мора спровести анализу у свим случајевима када таква личност иступа као странка, која је сагласно критеријумима Закона и Смерница, дефинисана као политички изложена личност, пре склапања пословног односа или извршења трансакције у износу од 15.000 ЕУР или више, ако пословни однос није успостављен.

Појачана анализа странке подразумева спровођење додатних мера и то:

1. прикупљање података о пореклу средстава и имовине који јесу или ће бити предмет пословног односа, односно трансакције и то из исправа и друге документације, коју подноси странка. Ако те податке није могуће прибавити на описани начин, обвезник ће о њиховом пореклу узети изјаву непосредно од странке,
2. прикупљање података о пореклу целокупне имовине коју поседује функционер,
3. обавезно добијање писменог одобрења надређеног одговорног лица и то пре склапања пословног односа с таквом странком, обезбеди да запослени код обвезника који води поступак успостављања пословног односа са функционером пре успостављања тог односа прибави писмену сагласност највишег руководства. Требало би у интерним актима обвезника прописати ко је надлежан за доношење писмене сагласности. То може бити члан највишег руководства из члана 52. став 3. Закона или неки други члан.
4. посебно пажљиво праћење трансакција и других пословних активности које код обвезника спроводи политички изложена личност, и то након склапања пословног односа.

Податак о томе да ли је конкретно лице функционер или не, обвезник може прибавити из посебне својеручне потписане писмене изјаве коју странка испуни пре склапања пословног односа или извршења трансакције.

Писмена изјава би требало да укључи следеће податке:

- 1) име и презиме, стално пребивалиште, датум и место рођења странке која склапа пословни однос или налаже трансакцију, те такође број, врсту и назив издаваоца важећег личног документа,
- 2) изјаву да ли је странка према критеријумима из Закона, функционер - политички изложено лице или не,
- 3) податке о томе о којој врсти политички изложеној личности се ради (да ли се ради о личности која делује или је у последње четири године деловала на истакнутој јавној дужности, или о члану породице политички изложене личности, или о

Ближи сарадник функционера јесте физичко лице које остварује заједничку добит из имовине или успостављеног пословног односа или има било које друге блиске пословне односе са функционером (нпр. физичко лице које је формални власник правног лица или лица страног права, а стварну добит остварује функционер); Највише руководство јесте лице или група лица која, у складу са законом, води и организује пословање обвезника и одговорно је за обезбеђивање законитости рада;

- блиском сараднику политички изложене личности,
- 4) податке о времену обављања те функције, ако је странка лице која делује или је деловала у претходне четири године на истакнутој јавној дужности,
 - 5) податке о врсти јавне функције коју лице обавља,
 - 6) податке о породичном односу, ако је странка члан породице политички изложене личности,
 - 7) податке о облику и начину пословне сарадње, ако је странка блиски сарадник лица.

Обвезник може податке о функционеру прибавити и увидом у јавне и друге, њему доступне податке (обвезник сам просуђује у коликој мери и у којем обиму ће као веродостојне и за анализу странке релевантним сматрати јавно доступне информације (података политички изложених лица), те податке може проверити увидом у интернет презентацију Агенције за борбу против корупције, интернет презентације државних органа надлежних за вођење регистра функционера других држава, конзуларних представништава или амбасада страних држава у Републици Србији, односно при Министарству спољних послова Републике Србије и других јавно доступних база података.

Појачана анализа политички изложених особа по својој природи је превентивна и не сме имати казнени карактер нити би се требала тумачити као стигматизација политички изложених особа као особа укључених у криминалну активност. Одбијање пословног односа са странком само на основу чињенице да се ради о политички изложеној особи противно је сврси Закона и препорука ФАТФ-а.

Још једна ситуација у којој је обвезник дужан да сврста странку у висок ризик је када се пословни однос заснива, а странка није физички присутна, а постоје околности које указују да је правни посао по садржини представља правне послове код којих је повећан ризик од ПН/ФТ. Ова ситуација се примењује и на правна и на физичка лица. Уколико пословни однос у име правног лица успоставља пуномоћник, то правно лице мора бити високоризично.

У овим ситуацијама, обвезник је дужан да примени појачане радње и мере, и то: да прикупи и додатне информације о идентитету странке (на пример додатне исправе, пословну документацију, овлашћења потписана од стране одговорног лица и др.), утврди разлоге успостављања пословног односа без физичког присуства, утврди разлоге успостављања пословног односа у Србији, остваривање додатног контакта са клијентом путем телефона, имејла, скајпа, вибера или на други начин, прикупљање још једног идентификационог документ за клијента и др.

Ради избегавања понављања поступака идентификације странке, приликом закључења правног посла у којима учествују пуномоћници, за идентификацију властодавца не одговара јавни бележник када се ослања на податке које је у идентификацији прикупио други обвезник већ одговорност за поступак анализе странке лежи на обвезнику који је извршио идентификацију властодавца. Јавни бележник код кога у правном послу учествује пуномоћник одговора само на нивоу пријаве сумњивих трансакција Управи.

1.3. Под ризиком услуге подразумева се да приликом састављања или потврђивања јавнобележничке исправе постоје индикатори који указују да су елементи правног посла фиктивни или симуловани и да прикривају недозвољени циљ.

- обављање послова промета некретнина између странака у неуобичајено кратком временском раздобљу и без видљивог правног, економског или другог оправданог разлога,
- услуге код којих јавни бележници, делујући као овлашћена лица за вођење депозитних рачуна, стварно обављају примање и пренос средстава кроз рачуне странка, за новчана средства за које постоји основана сумња порекла,
- уплате код којих је јавном бележнику јасно да се ради о несразмерној накнади, нпр. када странка не наведе оправдане разлоге за износ накнаде,
- неуобичајено високе вредности имовине или неуобичајено велике трансакције у поређењу с онима које се могу очекивати од странака сличног профила могу бити показатељ да странка која иначе не би била сврстана у виши ризик треба да буде означена као таква,
- Пуномоћја дата под неуобичајеним условима, а разлози дати за ове услове нису јасни или су нелогични

1.4. Под **ризиком трансакције** подразумевају се обавезе странке у састављеној или потврђеној јавнобележничкој исправе које су везане:

- за извршавање трансакција за странку у вези са прометом непокретности или статусним променама привредног друштва које обухвата промет непокретности, а које укључују: компликоване финансијске трансакције; плаћања према/од трећих лица као и прекогранична плаћања, готовинска плаћања, компензације ранијих потраживања и купопродајне цене, висину купопродајне знатно вишу или нижу од тржишне вредности непокретности,
- за трансакције које обухватају странке са пребивалиштем у пореским уточиштима,
- за трансакције које се обављају у име малолетних особа, особа с инвалидитетом, или других особа које нису економски способне за такву трансакцију,
- за трансакције које обухватају особе окривљене у судском поступку или осуђене за кривична дела или за особе за које се, према јавно доступним информацијама, зна или сумња да су повезана са криминалним активностима,
- за трансакције које укључују привредна друштва регистрована у пореским уточиштима, кад се карактеристике тих трансакција подудару са онима које су укључене у Листи индикатора,
- за трансакције у којима постоје назнаке или је сигурно да странке не предузимају радње у своје име и за свој рачун већ покушавају прикрити идентитет стварне странке,
- за трансакције код промета некретнина у којима странке не показују посебно интересовање за карактеристике некретнине која је предмет промета (нпр. квалитет градње, локација, датум завршетка радова и прибављање употребне дозволе код објеката у изградњи, итд.),
- за трансакције код којих странке не изгледају посебно заинтересоване за постизање повољније цене за трансакцију или за уговарање бољих услова плаћања и инсистирају на брзом обављању трансакције, без неког посебног разлога;
- за трансакције странака у пословима које за предмет имају зајам новца,
- за трансакције странака које указују на неуобичајене услове или клаузуле у уговорима о зајму/кредиту које као средство обезбеђења имају извршну вансудску хипотеку. На пример, неуобичајено кратки или дугачки рокови отплате, каматне стопе значајно више или ниже од оних на датом тржишту, отплата једним јединим плаћањем на датум доспећа, или необјашњена сагласност за брисање хипотеке значајно пре првобитно договореног датума доспећа дуга,

- за трансакције од неповезаних или непознатих трећих странака и уплате накнада у готовини када то није уобичајен начин плаћања,
- за трансакције које се односе на наследно право у којима је оставилац био познат јавном бележнику као особа која је била осуђивана или за коју постоји сумња.

Радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма

При обављању своје делатности, обвезници морају поступати сагласно Законом прописаним обавезама и обавезни су да осигурају поштовање прописаних мера и активности обвезника на свим нивоима, тако да се целокупно пословање обвезника обавља у складу са Законом.

Радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма предузимају се пре, у току и након вршења трансакције или успостављања пословног односа и обухватају следеће:

- 1) Познавање странке и праћење њеног пословања
- 2) Достављање информација, података и документације Управи;
- 3) Одређивање лица задуженог за извршавање обавеза из Закона (овлашћено лице) и његовог заменика, као и обезбеђивање услова за њихов рад;
- 4) Редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених;
- 5) Обезбеђивање редовне унутрашње контроле извршавања обавеза из Закона, као и интерне ревизије ако је то у складу са обимом и природом пословања обвезника;
- 6) Израду списка показатеља (индикатора) за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма;
- 7) Вођење евиденција, заштиту и чување података из тих евиденција;
- 8) Спровођење мера из Закона у пословним јединицама и подређеним друштвима правног лица у већинском власништву обвезника у страним државама;
- 9) Извршавање других радњи и мера на основу Закона.

Обвезник је дужан да сачини одговарајућа унутрашња акта којима ће ради ефикасног управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма обухватити све потребне радње и мере, дефинисане Законом. Унутрашња акта морају бити сразмерна природи и величини обвезника и морају бити одобрена од стране Извршног одбора ЈКС (члан 5. Закона), односно иста ће бити предмет редовног стручног надзора над радом јавних бележника у складу са чланом 148б став 1. Закона о јавном бележничком пословању.